ი. სტალინი

თხზულებანი

6

იბეჭდება
ს ა ქ ა ვ შ ი რ ო
კომუნისტური პარტიის
(ბოლშევიკების)
ცენტრალური კომიტეტის
დ ა დ გ ე ნ ი ლ ე ბ ი თ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ИНСТИТУТ МАРКСА—ЭНГЕЛЬСА—ЛЕНИНА при ЦК ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СОЧИНЕНИЯ

★

ОГИЗ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
Москва · 1947

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით

საკ. კ. პ. (ბ) ც. კ-თან არსებული მარქს-ენგელს-ლენინის ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალი

ი. ბ. სტალინი

თხზულებანი

★

სახელგამი
პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი
თბილისი • 1949

ი. ბ. სტალინი

ტომი

6

1924

ტროცკიზმი თუ ლენინიზმი?

სიტყვა პროფკავშირთა სრულიად რუსეთის ცენტრალური საბჭოს კომუნისტური ფრაქციის პლენუმზე

1924 წ. 19 ნოემბერი

ამხანაგებო! კამენევის ვრცელი მოხსენების შემდეგ ცოტაღა დამრჩენია სათქმელი. ამიტომ მე დავკმაყოფილდები ზოგიერთი იმ ლეგენდის მხილებით, რასაც ტროცკი და მისი თანამოაზრენი ავრცელებენ ოქტომბრის აჯანყებაზე, ტროცკის როლზე აჯანყებაში, პარტიაზე და ოქტომბრის მომზადებაზე და სხვ. აქვე შევეხები ტროცკიზმს, როგორც თავისებურ იდეოლოგიას, რაც შეუთავსებელია ლენინიზმთან, და პარტიის ამოცანებს ტროცკის უკანასკნელ ლიტერატურულ გამოსვლებთან დაკავშირებით.

I

ფაქტები ოქტომბრის აჯანყების შესახებ

უწინარეს ყოვლისა ოქტომბრის აჯანყების შესახებ. პარტიის წევრებს შორის დაუინებით ავრცელებენ ხმებს, თითქოს მთლიანად ცენტრალური კომიტეტი 1917 წლის ოქტომბერში აჯანყების წინააღმდეგი ყოფილიყოს. ჩვეულებრივ გვიამბობენ, რომ 10 ოქტომბერს, როდესაც ცენტ-

რალურმა კომიტეტმა გადაწყვეტილება მიიღო აჯანყების მოწყობის შესახებ, ცენტრალურმა კომიტეტმა, თავისი უმრავლესობით, თავდაპირველად აჯანყების წინააღმდეგ გამოთქვა აზრი, მაგრამ ამ დროს ცენტრალური კომიტეტის სხდომაზე, თითქოს, შემოჭრილა ერთი მუშა და უთქვამს: «თქვენ საკითხს აჯანყების წინააღმდეგ სწყვეტთ, მე კი გეუბნებით, რაც უნდა მოხდეს, აჯანყება მაინც იქნება». და აი ამ მუქარის შემდეგ ცენტრალურ კომიტეტს, თითქოს, შეშინებია, კვლავ დაუყენებია აჯანყების საკითხი და მიუღია გადაწყვეტილება აჯანყების მოწყობის შესახებ.

ეს უბრალო ხმა როდია, ამხანაგებო. ამის შესახებ წერს ცნობილი ჯონ რიდი თავის წიგნში «ათი დღე»; ჯონ რიდი შორს იდგა ჩვენი პარტიისაგან და მას, რა თქმა უნდა, არ შეეძლო სცოდნოდა, თუ რა მოხდა ჩვენს 10 ოქტომბრის კონსპირაციულ კრებაზე, რის გამოც წამოეგო ბატონ სუხანოვთაგან მომდინარე ჭორების ანკესზე. ეს ამბავი შემდეგ გადმოცემული და განმეორებულია მთელ რიგ ბროშურებში, რომლებიც ტროცკისტების კალამს ეკუთვნის, სხვათა შორის, სირკინის მიერ დაწერილ ერთ-ერთ ბოლოდროინდელ ბროშურაში ოქტომბრის შესახებ. ამ ხმებს გაძლიერებით უჭერს მხარს ტროცკი თავისი უკანასკნელი ლიტერატურული გამოსვლებით.

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ყველა ეს და მათი მსგავსი არაბული ზღაპრები არ შეეფერებიან სინამდვილეს, რომ ნამდვილად არაფერი ამის მსგავსი არ მომხდარა ცენტრალური კომიტეტის სხდომაზე, და არც შეიძლებოდა მომხდარიყო. ამის გამო შეგვეძლო გვერდი აგვექცია ამ სულელური ხმებისათვის: საერთოდ განა ცოტა ჭორი ცხვება ოპოზიციონერთა თუ პარტიისაგან შორს მდგომ ადამიანთა კაბინეტებში. ჩვენ მართლაც ასე ვიქცეო-

დით დღემდე, — ყურადღებას არ ვაქცევდით, მაგალითად, ჯონ რიდის შეცდომებს და არც გვიზრუნვია ამ შეცდომათა გამოსწორებისათვის. მაგრამ ტროცკის უკანასკნელი გამოსვლების შემდეგ უკვე შეუძლებელია გვერდი ავუაროთ ასეთ ლეგენდებს, ვინაიდან ასეთი ლეგენდების გამოყენებით ცდილობენ ახლა აღზარდონ ახალგაზრდობა და ამ მხრივ, სამწუხაროდ, ზოგ რამ შედეგს კიდევაც მიაღწიეს. ამის გამო ამ სულელურ ხმებს მე უნდა დავუპირისპირო ნამდვილი ფაქტები.

ვიღებ ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის 1917 წლის 10 (23) ოქტომბრის სხდომის ოქმებს. ესწრებიან: ლენინი, ზინოვიევი, კამენევი, სტალინი, ტროცკი, სვერდლოვი, ურიცკი, ძერჟინსკი, კოლონტაი, ბუბნოვი, სოკოლნიკოვი, ლომოვი. ირჩევა მიმდინარე მომენტისა და აჯანყების საკითხი. კამათის შემდეგ კენჭი ეყარა ამხანაგ ლენინის რეზოლუციას აჯანყების შესახებ. რეზოლუცია მიღებულია 10-ის უმრავლესობით 2-ის წინააღმდეგ. მგონი, ნათელია: ცენტრალურმა კომიტეტმა 10-ის უმრავლესობით წინააღმდეგ 2-ისა დაადგინა შეუდგეს უშუალო პრაქტიკულ მუშაობას აჯანყების მოსაწყობად. ცენტრალური კომიტეტი ამავე სხდომაზე ირჩევს **პოლიტიკურ** ცენტრს აჯანყებისათვის ხელმძღვანელობის გასაწევად, პოლიტიკური ბიუროს სახელწოდებით და შემდეგი შემადგენლობით: ლენინი, ზინოვიევი, სტალინი, კამენევი, ტროცკი, სოკოლნიკოვი და ბუბნოვი.

ასეთია ფაქტები.

ეს ოქმები ერთბაშად აქარწყლებენ რამდენიმე ლეგენდას. ისინი აქარწყლებენ ლეგენდას იმის შესახებ, თითქოს ცენტრალური კომიტეტი, თავისი უმრავლესობის სახით, აჯანყების წინააღმდეგი ყოფილიყოს. ისინი აქარწყლებენ აგრეთვე ლეგენდას იმის შესახებ, თითქოს ცენტრალური

კომიტეტი აჯანყების საკითხში გათიშვის წინაშე მდგარიყოს. ოქმებიდან ნათლად ჩანს, რომ დაუყოვნებლივი აჯანყების მოწინააღმდეგენი — კამენევი და ზინოვიევი — აჯანყების მომხრეებთან ერთად შევიდნენ აჯანყებისათვის პოლიტიკური ხელმძღვანელობის ორგანოს შემადგენლობაში. არავითარ გათიშვაზე არ ყოფილა და არც შეიძლებოდა ყოფილიყო ლაპარაკი.

ტროცკი ირწმუნება, რომ კამენევისა და ზინოვიევის სახით ოქტომბერში ჩვენს წინაშე იყო ჩვენი პარტიის მემარჯვენე ფრთა, თითქმის სოციალ-დემოკრატები. ოღონდ გაუგებარია: როგორ შეიძლებოდა მომხდარიყო, რომ ამ შემთხვევაში პარტია გათიშვას ასცდა; როგორ შეიძლებოდა მომხდარიყო, რომ კამენევსა და ზინოვიევთან უთანხმოება სულ რამდენიმე დღეს გაგრძელდა; როგორ შეიძლებოდა მომხდარიყო, რომ ამ ამხანაგებს პარტია, მათთან უთანხმოების მიუხედავად, უმნიშვნელოვანეს პოსტებზე აყენებდა, აჯანყების პოლიტიკურ ცენტრში ირჩევდა და სხვ.? პარტიაში საკმაოდ ცნობილია ლენინის დაუნდობლობა სოციალ-დემოკრატების მიმართ; პარტიამ იცის, რომ ლენინი ერთ წუთსაც არ დათანხმდებოდა — პარტიაში, ისიც უმნიშვნელოვანეს პოსტებზე, სოციალ-დემოკრატიულად განწყობილი ამხანაგები გვყოლოდა. რით უნდა აიხსნას, რომ პარტია გათიშვას ასცდა? ეს აიხსნება იმით, რომ, მიუხედავად უთანხმოებისა, ამ ამხანაგების სახით ჩვენ გვყავდა ძველი ბოლშევიკები, რომლებიც ბოლშევიზმის საერთო ნიადაგზე იდგნენ. რა იყო ეს საერთო ნიადაგი? ერთიანობა შეხედულებებისა ძირითად საკითხებზე: რუსეთის რევოლუციის ხასიათის, რევოლუციის მამოძრავებელი ძალების, გლეხობის როლის, პარტიული ხელმძღვანელობის საფუძვლებისა და სხვა საკითხებზე. ასეთი საერთო ნიადაგი რომ არა, გათიშვა გარდუვალი იქნებოდა. გათიშვა

არ მომხდარა, უთანხმოება კი სულ რამდენიმე დღეს გაგრძელდა, იმიტომ და მხოლოდ იმიტომ, რომ კამენევისა და ზინოვიევის სახით ჩვენს წინაშე იყვნენ ლენინელები, ბოლშევიკები.

გადავიდეთ ახლა ლეგენდაზე ოქტომბრის აჯანყებაში ტროცკის განსაკუთრებული როლის შესახებ. ტროცკისტები გაძლიერებით ავრცელებენ ხმებს იმის შესახებ, რომ ოქტომბრის აჯანყების სულისჩამდგმელი და ერთადერთი ხელმძღვანელი ტროცკი იყოო. ამ ხმებს განსაკუთრებული მონდომებით ავრცელებს ტროცკის თხზულებათა ეგრეთწოდებული რედაქტორი, ლენცნერი. თვით ტროცკი სისტემატურად უგულებელყოფს პარტიას, პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს და პარტიის პეტროგრადის კომიტეტს, ჩქმალავს ამ ორგანიზაციების ხელმძღვანელ როლს აჯანყების საქმეში, მთელი ძალღონით სწევს წინ თავის თავს, როგორც ოქტომბრის აჯანყების ცენტრალურ ფიგურას, და ამით — ნებსით თუ უნებლიეთ — ხელს უწყობს ხმების გავრცელებას აჯანყებაში ტროცკის განსაკუთრებული როლის შესახებ. მე სრულებითაც არ ვაპირებ უარვყო ტროცკის უეჭველად მნიშვნელოვანი როლი აჯანყებაში. მაგრამ უნდა ვთქვა, რომ არავითარი განსაკუთრებული როლი ოქტომბრის აჯანყებაში ტროცკის არ უთამაშნია და არც შეეძლო ეთამაშნა, რომ იგი, როგორც პეტროგრადის საბჭოს თავმჯდომარე, მხოლოდ ასრულებდა სათანადო პარტიული ინსტანციების ნებას, რომელნიც ხელმძღვანელობას უწევდნენ ტროცკის ყოველ ნაბიჯს. სუხანოვისთანა ობივატელებს ყოველივე ეს, შეიძლება, უცნაურად ეჩვენოთ, მაგრამ ფაქტები, ნაძდვილი ფაქტები, მთლიანად და სავსებით ადასტურებენ ამ ჩემს მტკიცებას.

ავიღოთ ცენტრალური კომიტეტის შემდეგი, 1917 წლის 16 (29) ოქტომბრის სხდომის ოქმები. ესწრებიან ცენტრა-

ლური კომიტეტის წევრები, პლუს პეტროგრადის კომიტეტის წარმომადგენლები, პლუს სამხედრო ორგანიზაციის, ფაბქარხკომების, პროფკავშირების, რკინიგზელების წარმომადგენლები. დამსწრეთა შორის, ცენტრალური კომიტეტის წევრებს გარდა, არიან: კრილენკო, შოტმანი, კალინინი, ვოლოდარსკი, შლიაპნიკოვი, ლაცისი და სხვ. სულ 25 კაცი. იხილება აჯანყების საკითხი წმინდა პრაქტიკულ-ორგანიზაციული მხრით. იღებენ ლენინის რეზოლუციას აჯანყების შესახებ 20-ის უმრავლესობით წინააღმდეგ 2-ისა, 3 კაცმა თავი შეიკავა. ირჩევენ **პრაქტიკულ** ცენტრს აჯანყებისათვის ორგანიზაციული ხელმძღვანელობის გასაწევად. მერე ვინ შედის ამ ცენტრში? ამ ცენტრში არჩეულია ხუთი კაცი: სვერდლოვი, სტალინი, ძერჟინსკი, ბუბნოვი, ურიცკი. პრაქტიკული ცენტრის ამოცანებია: უხელმძღვანელოს აჯანყების ყველა პრაქტიკულ ორგანოს ცენტრალური კომიტეტის დირექტივების თანახმად. ამრიგად, ცენტრალური კომიტეტის ამ სხდომაზე მოხდა, როგორც ხედავთ, რაღაც «საშინელი» რამ, ე. ი. იმ პრაქტიკული ცენტრის შემადგენლობაში, რომელიც მოწოდებული იყო ხელმძღვანელობა გაეწია აჯანყებისათვის, რაღაც «უცნაურად» არ მოხვედრილა აჯანყების «სულისჩამდგმელი», «მთავარი ფიგურა», აჯანყების «ერთადერთი ხელმძღვანელი», ტროცკი. როგორ შევუგუოთ ეს გავრცელებულ შეხედულებას ტროცკის განსაკუთრებულ როლზე? ხომ სწორია, — ცოტა არ იყოს «უცნაურია» ყოველივე ეს, როგორც იტყოდა სუხანოვი, ან როგორც იტყოდნენ ტროცკისტები. ნამდვილად კი აქ, კაცმა რომ თქვას, არაფერია უცნაური, ვინაიდან არავითარი **განსაკუთრებული** როლი არც პარტიაში, არც ოქტომბრის აჯანყებაში არ უთამაშნია და არც შეეძლო ეთამაშნა ტროცკის — შედარებით ახალ ადამიანს ჩვენი პარტიისათვის ოქტომბრის პერიოდში. ის, ისევე როგორც ყველა

პასუხისმგებელი მუშაკი, იყო მხოლოდ ცენტრალური კომიტეტისა და მისი ორგანოების ნების შემსრულებელი. ვინც ბოლშევიკების პარტიული ხელმძღვანელობის მექანიკას იცნობს, მას მაინცდამაინც არ გაუჭირდება იმის გაგება, რომ სხვანაირად არც შეიძლებოდა ყოფილიყო: საკმარისი იყო ტროცკის დაერღვია ცენტრალური კომიტეტის ნება, რომ მყისვე დაჰკარგოდა გავლენა საქმეთა მსვლელობაზე. ლაპარაკი ტროცკის განსაკუთრებულ როლზე არის ლეგენდა, რომელსაც მლიქვნელი «პარტიულები» ჰორიკანები ავრცელებენ.

ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს, რომ ოქტომბრის აჯანყებას თავისი სულისჩამდგმელი არ ჰყოლია. არა, მას ჰყავდა თავისი სულისჩამდგმელი და ხელმძღვანელი. მაგრამ ეს იყო ლენინი, და არა სხვა ვინმე, სწორედ ის ლენინი, ვის რეზოლუციებსაც იღებდა ცენტრალური კომიტეტი აჯანყების საკითხის გადაწყვეტის დროს, სწორედ ის ლენინი, რომლისთვისაც არალეგალურ მდგომარეობაში ყოფნას ხელი არ შეუშლია — ყოფილიყო აჯანყების ნამდვილი სულისჩამდგმელი, წინააღმდეგ ტროცკის მტკიცებისა. სისულელეა და სასაცილოა ახლა ცდა — არალეგალობაზე ლაყბობით მიჩქმალო ის უდავო ფაქტი, რომ აჯანყების სულისჩამდგმელი იყო პარტიის ბელადი ვ. ი. ლენინი.

ასეთია ფაქტები.

ვთქვათ ასეა, გვეუბნებიან ჩვენ, მაგრამ არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ ტროცკი კარგად იბრძოდა ოქტომბრის პერიოდშიო. დიახ, ეს სწორია, ტროცკი მართლაც კარგად იბრძოდა ოქტომბერში. მაგრამ ოქტომბრის პერიოდში კარგად იბრძოდა არა მარტო ტროცკი, ცუდად როდი იბრძოდნენ ისეთი ადამიანებიც კი, როგორიც არიან მემარცხენე ესერები, რომლებიც მაშინ გვერდში უდგნენ ბოლშე-

ვიკებს. საერთოდ უნდა ვთქვა, რომ ძლევამოსილი აჯანყების პერიოდში, როდესაც მტერი იზოლირებულია, ხოლო აჯანყება ძლიერდება, ძნელი როდია კარგად ბრძოლა. ასეთ მომენტებში ჩამორჩენილებიც კი გმირები ხდებიან.

მაგრამ პროლეტარიატის ბრძოლა არ წარმოადგენს მთლიან შეტევას, წარმატებათა მთლიან ჯაჭვს. პროლეტარიატის ბრძოლას აქვს აგრეთვე თავისი განსაცდელნი, თავისი დამარცხებანი. ნამდვილი რევოლუციონერი ის კი არ არის, ვინც სიმამაცეს იჩენს ძლევამოსილი აჯანყების პერიოდში, არამედ ის, ვისაც შეუძლია კარგად ბრძოლა რევოლუციის ძლევამოსილი შეტევის დროს, მაგრამ ამასთანავე შეუძლია სიმამაცის გამოჩენა რევოლუციის უკანდახევის პერიოდში, პროლეტარიატის დამარცხების პერიოდში, ვინც თავგზას არ კარგავს და არ ფრთხება რევოლუციის მარცხის დროს, მტრის წარმატებათა დროს, ვისაც არ იპყრობს პანიკა და სასოწარკვეთილება რევოლუციის უკანდახევის პერიოდში. ცუდად როდი იბრძოდნენ მემარცხენე ესერები ოქტომბრის პერიოდში, ეხმარებოდნენ რა ბოლშევიკებს. მაგრამ ვინ არ იცის, რომ ეს «მამაცი» მებრძოლნი პანიკას მიეცნენ ბრესტის პერიოდში, როდესაც გერმანიის იმპერიალიზმის შემოტევამ სასოწარკვეთილებასა და ისტერიკაში ჩააგდო ისინი. მეტად სამწუხაროა, მაგრამ უდავო ფაქტია, რომ ტროცკის, რომელიც კარგად იბრძოდა ოქტომბრის პერიოდში, სიმამაცე არ ეყო ბრესტის პერიოდში, რევოლუციის დროებითი მარცხის პერიოდში, იმისათვის, რომ საკმაო სიმტკიცე გამოეჩინა ამ მძიმე წუთში და მემარცხენე ესერების კვალს არ გაჰყოლოდა. უდავოა, მომენტი მძიმე იყო, უნდა გამოგეჩინა განსაკუთრებული სიმამაცე და რკინისებური სიმშვიდე იმისათვის, რომ არ დაბნეულიყავი, დროზე დაგეხია უკან, დროზე მიგეღო ზავი, აგეცდინა პროლეტარული არმიისათვის გერმა-

ნიის იმპერიალიზმის დარტყმა, შეგენარჩუნებინა გლეხური რეზერვები, მიგელო, ამრიგად, შესვენების შესაძლებლობა და შემდეგ ახალი ძალებით დაგერტყა მტრისათვის. მაგრამ ასეთი სიმამაცე და ასეთი რევოლუციური სიმტკიცე, სამწუხაროდ, არ აღმოაჩნდა ტროცკის ამ მძიმე წუთში.

ტროცკის აზრით, პროლეტარული რევოლუციის ძირითადი გაკვეთილი ის არის, რომ «არ დამფრთხალიყავი» ოქტომბრის აჯანყების დროს. ეს სწორი არ არის, ვინაიდან ტროცკის ეს მტკიცება შეიცავს მხოლოდ **ნაწილაკს** სიმართლისას რევოლუციის გაკვეთილების შესახებ. **მთელი** სიმართლე პროლეტარული რევოლუციის გაკვეთილების შესახებ მდგომარეობს იმაში, რომ «არ დაფრთხე» არა მარტო რევოლუციის შეტევის დღეებში, არამედ მისი უკანდახევის დღეებშიც, როდესაც მტერი იმარჯვებს, ხოლო რევოლუცია მარცხს განიცდის. რევოლუცია ოქტომბრით არ ამოიწურება. ოქტომბერი მხოლოდ დასაწყისია პროლეტარული რევოლუციისა. ცუდია, თუ შიში გიპყრობს აღმავალი აჯანყების დროს. კიდევ უარესია, თუ შიში გიპყრობს რევოლუციის მძიმე განსაცდელის დროს, ძალაუფლების აღების შემდეგ. ძალაუფლების შენარჩუნება რევოლუციის მეორე დღეს არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია, ვიდრე ძალაუფლების აღება. თუ ტროცკი დაფრთხა ბრესტის პერიოდში, ჩვენი რევოლუციის მძიმე განსაცდელის პერიოდში, როდესაც საქმე კინაღამ ძალაუფლების «ჩაბარებამდე» მივიდა, მან უნდა გაიგოს, რომ კამენევისა და ზინოვიევის მიერ ოქტომბერში ჩადენილი შეცდომები აქ სრულიად არაფერ შუაშია.

ასეთია ვითარება ლეგენდებისა ოქტომბრის აჯანყების შესახებ.

II

პარტია და ოქტომბრის მომზადება

ახლა გადავიდეთ ოქტომბრის მომზადების საკითხზე.

ტროცკის თუ მოუსმენთ, შეიძლება იფიქროთ, რომ ბოლშევიკების პარტია მთელ მოსამზადებელ პერიოდში — მარტიდან ოქტომბრამდე — მხოლოდ იმით იყო გართული, რომ ერთ ადგილს ტკეპნიდა, შინაგანი წინააღმდეგობებით იღრღნებოდა და ყოველნაირად ხელს უშლიდა ლენინს, და ტროცკი რომ არა, კაცმა არ იცის, რით დამთავრდებოდა ოქტომბრის რევოლუციის საქმე. ცოტა არ იყოს სასაცილოა პარტიის შესახებ ასეთი უცნაური სიტყვების მოსმენა ტროცკისაგან, რომელმაც III ტომის იმავე «წინასიტყვაობაში» განაცხადა: «პროლეტარული გადატრიალების ძირითად ინსტრუმენტს პარტია წარმოადგენსო», «უპარტიოდ, პარტიის გარეშე, პარტიისათვის გვერდის ავლით, პარტიის სუროგატის საშუალებით პროლეტარული რევოლუცია ვერ გაიმარჯვებსო», ამასთან თვით ალაჰიც ვერ გაიგებს, როგორ შესძლო გამარჯვება ჩვენმა რევოლუციამ, თუ «მისი ძირითადი ინსტრუმენტი» უვარგისი აღმოჩნდა, ხოლო «პარტიისათვის გვერდის ავლით», თურმე, ყოვლად შეუძლებელია გამარჯვება. მაგრამ უცნაური ამბებით ტროცკი პირველად როდი გვიმასპინძლდება. უნდა ვიფიქროთ, რომ სასაცილო სიტყვები ჩვენი პარტიის შესახებ ტროცკის ჩვეულებრივ უცნაურობათა რიცხვს ეკუთვნის.

განვიხილოთ მოკლედ ოქტომბრის მომზადების ისტორია პერიოდების მიხედვით.

1) **პარტიის ახალი ორიენტირების პერიოდი (მარტი — აპრილი).** ამ პერიოდის ძირითადი ფაქტები:

ა) ცარიზმის დამხობა;

ბ) დროებითი მთავრობის შექმნა (ბურჟუაზიის დიქტატურა);

გ) მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოების გაჩენა (პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურა);

დ) ორხელისუფლებიანობა;

ე) აპრილის დემონსტრაცია;

ვ) ხელისუფლების პირველი კრიზისი.

ამ პერიოდის დამახასიათებელ ნიშანს წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ერთიმეორის გვერდით, ერთად, ერთსა და იმავე დროს არსებობს ბურჟუაზიის დიქტატურაც და პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურაც, ამასთან ეს უკანასკნელი დიქტატურა ნდობით ეპყრობა პირველს, სწამს მისი სამშვიდობო მისწრაფებანი, ნებაყოფლობით აძლევს ძალაუფლებას ბურჟუაზიას და, ამრიგად, მის დანამატად აქცევს თავის თავს. სერიოზული კონფლიქტები ორ დიქტატურას შორის ჯერ კიდევ არ არის. მაგრამ სამაგიეროდ არსებობს «საკონტაქტო კომისია» [70].

ეს იყო უდიდესი გარდატეხა რუსეთის ისტორიაში და უმაგალითო შემობრუნება ჩვენი პარტიის ისტორიაში. ძველი, რევოლუციამდელი პლატფორმა მთავრობის პირდაპირი დამხობისა ნათელი და გარკვეული იყო, მაგრამ იგი აღარ შეეფერებოდა ბრძოლის ახალ პირობებს. ახლა უკვე არ შეიძლებოდა პირდაპირი იერიშის დაწყება მთავრობის დასამხობად, ვინაიდან მთავრობა დაკავშირებული იყო საბჭოებთან, რომლებიც ობორონცების გავლენის ქვეშ იმყოფებოდნენ, და პარტიას მოუხდებოდა ეომნა მთავრობის წინააღმდეგაც და საბჭოების წინააღმდეგაც, ეს კი პარტიის ძალებს აღემატებოდა. მაგრამ არც დროებითი მთავრობის მხარდაჭერის პოლიტიკის წარმოება შეიძლებოდა, ვინაიდან იგი იმპერიალიზმის მთავრობა იყო. საჭირო იყო პარტიის ახალი ორიენტაცია ბრძოლის ახალ პირობებში. პარტია

(მისი უმრავლესობა) ამ ახალი ორიენტაციისაკენ ხელის ფათურით მიდიოდა. მან მიიღო პოლიტიკა საბჭოების ზემოქმედებისა დროებით მთავრობაზე ზავის საკითხში და ვერ გაბედა ერთბაშად გადაედგა ნაბიჯი წინ — პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურის ძველი ლოზუნგიდან საბჭოების ძალაუფლების ახალი ლოზუნგისაკენ. ეს ნახევრული პოლიტიკა გათვალისწინებული იყო იმისათვის, რომ საშუალება მისცემოდათ საბჭოებს — ზავის კონკრეტულ საკითხებზე გამოეცნოთ დროებითი მთავრობის ნამდვილი იმპერიალისტური ბუნება და ამით ჩამოგვეცილებინა საბჭოები ამ მთავრობისაგან. მაგრამ ეს იყო უაღრესად მცდარი პოზიცია, ვინაიდან იგი ბადებდა პაციფისტურ ილუზიებს, წყალს უშვებდა ობორონცობის წისქვილს და აძნელებდა მასების რევოლუციურ აღზრდას. ამ მცდარ პოზიციას მე ვიზიარებდი მაშინ სხვა პარტიულ ამხანაგებთან ერთად და სავსებით უარვყავი იგი მხოლოდ შუა აპრილში, როდესაც ლენინის თეზისებს შევუერთდი. საჭირო იყო ახალი ორიენტაცია. ეს ახალი ორიენტაცია პარტიას მისცა ლენინმა თავის განთქმულ აპრილის თეზისებში [71]. სიტყვას არ გავაგრძელებ ამ თეზისებზე, რადგან ყველა და თვითეული იცნობს მათ. ჰქონდა თუ არა მაშინ პარტიას უთანხმოება ლენინთან? დიახ, ჰქონდა. რამდენ ხანს გაგრძელდა ეს უთანხმოება? არა უმეტეს ორი კვირისა. პეტროგრადის ორგანიზაციის საერთო-საქალაქო კონფერენცია [72] (აპრილის მეორე ნახევარი), რომელმაც ლენინის თეზისები მიიღო, წარმოადგენდა შემობრუნების პუნქტს ჩვენი პარტიის განვითარებაში. სრულიად რუსეთის აპრილის კონფერენციამ [73] (აპრილის დამლევი) მხოლოდ დააბოლოვა მთელი რუსეთის მასშტაბით პეტროგრადის კონფერენციის საქმე და ერთიანი პარტიული პოზიციის ირგვლივ დარაზმა პარტიის ცხრა მეათედი.

ახლა, შვიდი წლის შემდეგ, ტროცკი ბოროტად ხარობს ბოლშევიკების წინანდელ უთანხმოებათა გამო და ამ უთანხმოებებს ისე სახავს, როგორც ბოლშევიზმის შიგნით თითქმის ორ პარტიას შორის წარმოებულ ბრძოლას. მაგრამ, ჯერ-ერთი, ტროცკი აქ უღმერთოდ ამეტებს და აზვიადებს საქმეს, ვინაიდან ბოლშევიკების პარტიამ ეს უთანხმოებანი სრულიად უმტკივნეულოდ გადაიტანა. მეორეც, ჩვენი პარტია კასტა იქნებოდა, და არა რევოლუციური პარტია, იგი რომ თავის წრეში არ იწყნარებდეს აზრის სხვადასხვა ელფერს, ამასთან ცნობილია, რომ უთანხმოებანი ჩვენ წარსულშიც გვქონია, მაგალითად, III სათათბიროს პერიოდში, მაგრამ ამას ხელი არ შეუშლია ჩვენი პარტიის ერთიანობისათვის. მესამეც, ზედმეტი არ იქნება ვიკითხოთ, როგორი იყო **მაშინ** პოზიცია თვით ტროცკისა, რომელიც **ახლა** სიამოვნებით ბოროტმოხარულობს ბოლშევიკების წინანდელ უთანხმოებათა გამო? ტროცკის თხზულებათა ეგრეთწოდებული რედაქტორი ლენცნერი ირწმუნება, რომ ტროცკის ამერიკულმა წერილებმა (მარტი) «მთლიანად წინასწარ ასახეს» ლენინის «წერილები შორიდან» [74] (მარტი), რომლებიც საფუძვლად დაედო ლენინის აპრილის თეზისებს. სწორედ ასეა ნათქვამი: «მთლიანად წინასწარ ასახეს». ტროცკი არაფერს ამბობს ასეთი ანალოგიის საწინააღმდეგოდ და, როგორც ჩანს, მადლობით იღებს მას. მაგრამ, ჯერ-ერთი, ტროცკის წერილები «სრულებით არა ჰგვანან» ლენინის წერილებს არც სულისკვეთებით, არც დასკვნებით, ვინაიდან ისინი მთლიანად და სავსებით გამოხატავენ ტროცკის ანტიბოლშევიკურ ლოზუნგს: «უმეფოდ, ხოლო მთავრობა მუშური», ლოზუნგს, რომელიც ნიშნავს რევოლუციას გლეხობის მონაწილეობის **გარეშე**. საკმარისია მხოლოდ

გადაათვალიერო წერილების ეს ორი ჯგუფი, რომ ამაში დარწმუნდე. მეორეც, რით უნდა აიხსნას ამ შემთხვევაში, რომ ლენინმა საჭიროდ სცნო გამიჯნოდა ტროცკის საზღვარგარეთიდან დაბრუნების მეორე დღესვე? ვინ არ იცნობს ლენინის არაერთგზის განცხადებას იმის შესახებ, რომ ტროცკის ლოზუნგი: **«უმეფოდ, ხოლო მთავრობა მუშური»**, წარმოადგენს ცდას — «გადაახტე გლეხურ მოძრაობას, რომელსაც არ მოუჭამია თავისი დრო», რომ ეს ლოზუნგი ნიშნავს «მუშური მთავრობის მიერ ძალაუფლების დაპყრობის თამაშს»? *

რა შეიძლება საერთო იყოს ლენინის ბოლშევიკურ თეზისებსა და ტროცკის ანტიბოლშევიკურ სქემას შორის, მისი «ძალაუფლების დაპყრობის თამაშით»? და მერე საიდან აქვთ ამ ადამიანებს ეს მისწრაფება — მონბლანს შეადარონ ქოხმახი? რისთვის დასჭირდა ლენცნერს ეს სახიფათო ცდა — მიუმატოს რევოლუციის შესახებ გავრცელებულ ძველ ლეგენდათა გროვას კიდევ ერთი ლეგენდა იმის შესახებ, რომ ტროცკის ამერიკულ წერილებში «წინასწარ ასახულია» ლენინის ცნობილი «წერილები შორიდან» **?

---

* იხ. ლენინის თხზულებანი, ტ. XX, გვ. 104. იხ. აგრეთვე მოხსენებანი პეტროგრადის საერთო-საქალაქო კონფერენციაზე და რსდმპ(ბ) სრულიად რუსეთის კონფერენციაზე (1917 წლის შუა აპრილი და აპრილის დამლევი).

** ასეთი ლეგენდების რიცხვს უნდა მიეკუთვნოს აგრეთვე მეტად გავრცელებული ვერსია იმის შესახებ, თითქოს ტროცკი სამოქალაქო ომის ფრონტებზე მოპოვებულ გამარჯვებათა «ერთადერთი» ან «მთავარი ორგანიზატორი» იყოს. უნდა განვაცხადო, ამხანაგებო, ჭეშმარიტების გულისთვის, რომ ეს ვერსია სრულებით არ შეეფერება სინამდვილეს. მე შორსა ვარ იმისაგან, რომ უარვყო ტროცკის მნიშვნელოვანი როლი სამოქალაქო ომში. მაგრამ სრულიად გადაჭრით უნდა განვაცხადო, რომ ჩვენი გამარჯვებების ორგანიზატორის დიდი სახელი

ტყუილად კი არ არის ნათქვამი — რეგვენი მეგობარი მტერზე უარესიაო.

2) **მასების რევოლუციური მობილიზაციის პერიოდი (მაისი — აგვისტო).** ამ პერიოდის ძირითადი ფაქტები:

ა) აპრილის დემონსტრაცია პეტროგრადში და კოალიციური მთავრობის შედგენა «სოციალისტების» მონაწილეობით;

ბ) პირველი მაისის დემონსტრაცია რუსეთის ძირითად ცენტრებში «დემოკრატიული ზავის» ლოზუნგით;

გ) ივნისის დემონსტრაცია პეტროგრადში ძირითადი ლოზუნგით «ძირს კაპიტალისტი მინისტრები!»;

დ) ივნისის შეტევა ფრონტზე და რუსეთის არმიის მარცხი;

ეკუთვნის არა ცალკეულ პირებს, არამედ ჩვენი ქვეყნის მოწინავე მუშების დიად კოლექტივს — რუსეთის კომუნისტურ პარტიას. შეიძლება ზედმეტი არ იყოს რამდენიმე მაგალითის მოყვანა. თქვენ იცით, რომ საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითად მტრებად კოლჩაკი და დენიკინი ითვლებოდნენ. თქვენ იცით, რომ ჩვენმა ქვეყანამ თავისუფლად ამოისუნთქა მხოლოდ ამ მტრებზე გამარჯვების შემდეგ. და აი, ისტორია ამბობს, რომ ორივე ეს მტერი, ე. ი. კოლჩაკიც და დენიკინიც, საბოლოოდ გაანადგურეს ჩვენმა ჯარებმა **წინააღმდეგ** ტროცკის გეგმებისა.

თვითონ განსაჯეთ.

1) **კოლჩაკის შესახებ.** ეს ამბავი ხდება 1919 წლის ზაფხულში. ჩვენი ჯარები უტევენ კოლჩაკს და უფასთან მოქმედებენ. ცენტრალური კომიტეტის სხდომა. ტროცკის წინადადება შემოაქვს — შევაჩეროთ შეტევა მდინარე ბელაიას ხაზით (უფასთან), დავუტოვოთ ურალი კოლჩაკს, მოვხსნათ აღმოსავლეთის ფრონტზე ჯარის ნაწილი და გადავისროლოთ სამხრეთის ფრონტზე. წარმოებს გაცხარებული კამათი. ცენტრალური კომიტეტი არ ეთანხმება ტროცკის, რადგან ფიქრობს, რომ არ შეიძლება ხელში დავუტოვოთ კოლჩაკს ურალი მისი ქარხნებით, მისი რკინიგზის ქსელით, სადაც მას ადვილად შეუძლია წელში გაიმართოს, ძალა მოიკრიბოს და კვლავ გაჩნდეს ვოლგასთან, — საჭიროა ჯერ კოლჩაკი გავაგდოთ ურალის ქედს იქით, ციმბირის ველებში, და მხოლოდ ამის შემდეგ შევუდგეთ სამხრეთში ძალების გადასროლას. ცენტ-

ე) ივლისის შეიარაღებული დემონსტრაცია პეტროგრადში, კადეტ მინისტრების გასვლა მთავრობიდან;

ვ) ფრონტიდან კონტრრევოლუციური ჯარების ჩამოყვანა, «პრავდის» რედაქციის დარბევა, კონტრრევოლუციის ბრძოლა საბჭოებთან და ახალი კოალიციური მთავრობის შექმნა კერენსკის მეთაურობით;

ზ) ჩვენი პარტიის VI ყრილობა, რომელმაც მოგვცა შეიარაღებული აჯანყების მომზადების ლოზუნგი;

თ) კონტრრევოლუციური სახელმწიფო თათბირი და საერთო გაფიცვა მოსკოვში;

ი) კორნილოვის მარცხით დამთავრებული შეტევა პეტროგრადზე, საბჭოების გამოცოცხლება, კადეტების გადადგომა და «დირექტორიის» შექმნა.

რალური კომიტეტი უარყოფს ტროცკის გეგმას. ტროცკი ითხოვს, რომ ის გადააყენონ. ცენტრალური კომიტეტი არ იღებს გადადგომის განცხადებას. მთავარსარდალი ვაცეტისი, ტროცკის გეგმის მომხრე, გადადგა. მის ადგილს იკავებს ახალი მთავარსარდალი, კამენევი. ამ მომენტიდან ტროცკი პირდაპირ მონაწილეობას აღარ იღებს აღმოსავლეთის ფრონტის საქმეებში.

2) **დენიკინის შესახებ.** ეს ამბავი ხდება 1919 წლის შემოდგომაზე. შეტევა დენიკინის წინააღმდეგ ვერ ხერხდება. «ფოლადის სალტე» მამონტოვის ირგვლივ (მამონტოვის რეიდი) აშკარად იფუშება. დენიკინი იღებს კურსს. დენიკინი ორიოლს უახლოვდება. ტროცკი გამოიძახეს სამხრეთის ფრონტიდან ცენტრალური კომიტეტის სხდომაზე. ცენტრალური კომიტეტი საგანგაშოდ ცნობს მდგომარეობას და ადგენს — გაგზავნოს სამხრეთის ფრონტზე ახალი სამხედრო მუშაკები და უკან გამოიწვიოს ტროცკი. ახალი სამხედრო მუშაკები მოითხოვენ ტროცკის «ჩაურევლობას» სამხრეთის ფრონტის საქმეებში. ტროცკი პირდაპირ მონაწილეობას აღარ იღებს სამხრეთის ფრონტის საქმეებში. ოპერაციები სამხრეთის ფრონტზე, ჩვენს მიერ თვით დონის როსტოვისა და ოდესის აღებამდე, ტროცკის მონაწილეობის გარეშე ტარდება.

დაე სცადონ ამ ფაქტების გაბათილება.

ამ პერიოდის დამახასიათებელ ნიშნად უნდა ჩაითვალოს კრიზისის გამწვავება და დარღვევა იმ მერყევი წონასწორობისა საბჭოებსა და დროებით მთავრობას შორის, რაც — ავად თუ კარგად — წინა პერიოდში არსებობდა. ორხელისუფლებიანობა აუტანელი გახდა ორივე მხარისათვის. «საკონტაქტო კომისიის» სუსტი შენობა უკანასკნელ დღეებს განიცდის. «ხელისუფლების კრიზისი» და «სამინისტრო ოთურმა» მაშინ მომენტის ყველაზე მოდური სიტყვები იყო. კრიზისი ფრონტზე და ნგრევა ზურგში თავის საქმეს აკეთებს, აძლიერებს უკიდურეს ფლანგებს და ორმხრივ ავიწროებს შემთანხმებელ-ობორონცებს. რევოლუცია მობილიზდება, რითაც იწვევს კონტრრევოლუციის მობილიზაციას. კონტრრევოლუცია, თავის მხრივ, წინ უბიძგებს რევოლუციას და რევოლუციური ტალღების ახალ აზვირთებას იწვევს. ახალი კლასის ხელში ძალაუფლების გადასვლის საკითხი დღის მორიგ საკითხად იქცევა.

იყო თუ არა მაშინ ჩვენს პარტიაში უთანხმოებანი? დიახ, იყო. მაგრამ ამ უთანხმოებებს მხოლოდ და მხოლოდ საქმიანი ხასიათი ჰქონდათ, წინააღმდეგ ტროცკის მტკიცებისა, რომელიც ცდილობს აღმოაჩინოს პარტიის «მემარჯვენე» და «მემარცხენე» ფრთა. ესე იგი ეს იყო ისეთი უთანხმოებანი, რომელთა გარეშე საერთოდ არ არსებობს ცოცხალი პარტიული ცხოვრება და ნამდვილი პარტიული მუშაობა.

მართალი არ არის ტროცკი, როდესაც ირწმუნება — პეტროგრადის აპრილის დემონსტრაციამ უთანხმოებანი გამოიწვია ცენტრალური კომიტეტის შიგნითო. ცენტრალური კომიტეტი აბსოლუტურად ერთიანი იყო ამ საკითხში, გმობდა რა ამხანაგების ერთი ჯგუფის ცდას — დაეპატიმრებინათ დროებითი მთავრობა იმ მომენტში, როდესაც

საბჭოებსა და არმიაში ბოლშევიკები უმცირესობას შეადგენდნენ. ტროცკი რომ ოქტომბრის «ისტორიას» სუხანოვის მიხედვით კი არ წერდეს, არამედ ნამდვილი დოკუმენტების მიხედვით, ის ადვილად დარწმუნდებოდა თავისი მტკიცების მცდარობაში.

აბსოლუტურად არ არის მართალი ტროცკი, როდესაც ამტკიცებს — «ლენინის ინიციატივით» 10 ივნისს დემონსტრაციის მოწყობის ცდამ გამოიწვია ცენტრალური კომიტეტის «მემარჯვენე» წევრების მხრივ «ავანტიურიზმში» ბრალის დადებაო. ტროცკი რომ სუხანოვის მიხედვით არ წერდეს, მას დანამდვილებით ეცოდინებოდა, რომ 10 ივნისის დემონსტრაცია ლენინის სრული თანხმობით გადაიდო, ამასთან გადადების აუცილებლობას ლენინი იცავდა პეტროგრადის კომიტეტის ცნობილ სხდომაზე წარმოთქმულ ვრცელ სიტყვაში (იხ. პეტროგრადის კომიტეტის ოქმები [75]).

სრულებით არ არის მართალი ტროცკი, როდესაც ლაპარაკობს «ტრაგიკულ» უთანხმოებაზე ცენტრალური კომიტეტის შიგნით ივლისის შეიარაღებულ დემონსტრაციასთან დაკავშირებით. ტროცკი პირდაპირ ზღაპარს თხზავს, როდესაც ფიქრობს — ცენტრალური კომიტეტის ხელმძღვანელი ჯგუფის ზოგიერთ წევრს «ივლისის ეპიზოდში მავნე ავანტიურა უნდა დაენახაო». ტროცკის, რომელიც მაშინ ჯერ კიდევ არ შედიოდა ჩვენი ცენტრალური კომიტეტის შემადგენლობაში და მხოლოდ ჩვენი საბჭოთა პარლამენტარი იყო, შეეძლო, რა თქმა უნდა, არც კი სცოდნოდა, რომ ცენტრალურ კომიტეტს ივლისის დემონსტრაცია მხოლოდ მოწინააღმდეგის ძალთა მოსინჯვის საშუალებად მიაჩნდა, რომ ცენტრალურ კომიტეტს (და ლენინს) არ უნდოდათ და არ ფიქრობდნენ აჯანყებად გადაექციათ დემონსტრაცია იმ მომენტში, როდესაც დედაქალაქთა საბჭოები ჯერ კიდევ

ობორონცებს უჭერდნენ მხარს. სავსებით შესაძლებელია, რომ ვინმე ბოლშევიკთაგანი მართლაც წუწუნებდა ივლისის დამარცხებასთან დაკავშირებით. მე ვიცი, მაგალითად, რომ ზოგიერთი მაშინ დაპატიმრებულ ბოლშევიკთაგანი მზად იყო კიდევაც დაეტოვებინა ჩვენი რიგები. მაგრამ აქედან დასკვნის გამოტანა ზოგიერთთა, ვითომდა «მემარჯვენეთა», ვითომდა ცენტრალური კომიტეტის წევრთა წინააღმდეგ, — ეს ნიშნავს ისტორიის უღმერთოდ დამახინჯებას.

მართალი არ არის ტროცკი, როდესაც აცხადებს — კორნილოვის ამბოხების დღეებში პარტიის ზედაფენის ნაწილში გამომჟღავნდა ობორონცებთან ბლოკის, დროებითი მთავრობისათვის მხარდაჭერის ტენდენციაო. ლაპარაკია, რა თქმა უნდა, სწორედ იმ ვითომდა «მემარჯვენეებზე», რომლებიც მოსვენებას არ აძლევენ ტროცკის. ტროცკი მართალი არ არის, რადგან არსებობს ქვეყნად ისეთი დოკუმენტები, როგორიცაა პარტიის მაშინდელი ცენტრალური ორგანო, რომელიც მთლად აბათილებს ტროცკის განცხადებებს. ტროცკი იმოწმებს ლენინის გამაფრთხილებელ წერილს ცენტრალური კომიტეტისადმი კერენსკისათვის მხარდაჭერის წინააღმდეგ. მაგრამ ტროცკის არ ესმის ლენინის წერილები, მათი მნიშვნელობა, მათი დანიშნულება. ლენინი თავის წერილებში ზოგჯერ განზრახ გარბის წინ, — პირველ რიგში აყენებს იმ **შესაძლებელ** შეცდომებს, რომელთა დაშვება მოსალოდნელია, და ავანსად აკრიტიკებს მათ იმ მიზნით, რომ გააფრთხილოს პარტია და შეცდომებისაგან დააზღვიოს იგი, ანდა ზოგჯერ აზვიადებს «წვრილმანს», «ბუზს სპილოდ» აქცევს იმავე პედაგოგიური მიზნით. პარტიის ბელადს, განსაკუთრებით, თუ ის იატაკქვეშეთში იმყოფება, სხვაგვარად მოქცევა არც შეუძლია, ვინაიდან იგი თავის თანამებრძოლებზე უფრო შორს

უნდა ხედავდეს და ვალდებულია განგაში ატეხოს თვითეული შესაძლებელი შეცდომის გამო, «წვრილმანთა» გამოც კი. მაგრამ ლენინის ასეთი წერილებიდან (მას კი ცოტა როდი აქვს ასეთი წერილი) დასკვნის გამოტანა «ტრაგიკულ» უთანხმოებათა შესახებ და ამის გამო ნაღარის ცემა — ნიშნავს — ვერ გაიგო ლენინის წერილები, ვერ იცნობდე ლენინს. ალბათ სწორედ ამით აიხსნება, რომ ტროცკის ზოგჯერ ნახტომი უცდება. მოკლედ: არავითარი, სრულიად არავითარი უთანხმოება არ ყოფილა ცენტრალურ კომიტეტში კორნილოვის გამოსვლის დღეებში.

ივლისის დამარცხების შემდეგ ცენტრალურ კომიტეტსა და ლენინს შორის მართლაც წარმოიშვა უთანხმოება საბჭოების ბედის საკითხის გამო. ცნობილია, რომ ლენინი, რომელსაც უნდოდა პარტიის მთავარი ყურადღების მიპყრობა აჯანყების მომზადებაზე საბჭოების გარეშე, გვაფრთხილებდა საბჭოებით გატაცებისაგან, რადგან, მისი აზრით, ობორონცების მიერ შებილწული საბჭოები უკვე ცარიელ ადგილად გადაიქცნენ. პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა და VI ყრილობამ უფრო ფრთხილი გეზი აიღეს და გადაწყვიტეს, რომ საფუძველი არ არის გამორიცხულად მივიჩნიოთ საბჭოების გამოცოცხლებაო. კორნილოვის გამოსვლამ ცხადყო, რომ ეს გადაწყვეტილება სწორი იყო. ესეც კია, ამ უთანხმოებას აქტუალური მნიშვნელობა არ ჰქონია პარტიისათვის. შემდეგში ლენინმა აღიარა, რომ VI ყრილობის გეზი სწორი იყო. საინტერესოა, რომ ტროცკი არ ჩაეჭიდა ამ უთანხმოებას და «საოცარ» ფარგლებამდე არ გააზვიადა იგი.

ერთიანი და მჭიდროდ შეკავშირებული, მასების რევოლუციური მობილიზაციის ცენტრში მდგომი პარტია, — ასეთია ჩვენი პარტიის მდგომარეობის სურათი ამ პერიოდში.

3) **იერიშის ორგანიზაციის პერიოდი (სექტემბერი — ოქტომბერი).** ამ პერიოდის ძირითადი ფაქტები:

ა) დემოკრატიული თათბირის მოწვევა და კადეტებთან ბლოკის იდეის ჩაშლა;

ბ) მოსკოვისა და პეტროგრადის საბჭოების გადმოსვლა ბოლშევიკების მხარეზე;

გ) ჩრდილოეთის ოლქის საბჭოების ყრილობა[76] და პეტროგრადის საბჭოს გადაწყვეტილება ჯარების გაყვანის წინააღმდეგ;

დ) პარტიის ცენტრალური კომიტეტის გადაწყვეტილება აჯანყების შესახებ და პეტროგრადის საბჭოს სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის შექმნა;

ე) პეტროგრადის გარნიზონის გადაწყვეტილება პეტროგრადის საბჭოსათვის შეიარაღებული მხარდაჭერის შესახებ და სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის კომისართა სისტემის ორგანიზაცია;

ვ) ბოლშევიკების შეიარაღებული ძალების გამოსვლა და დროებითი მთავრობის წევრთა დაპატიმრება;

ზ) პეტროგრადის საბჭოს სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის მიერ ძალაუფლების აღება და საბჭოების II ყრილობის მიერ სახალხო კომისართა საბჭოს შექმნა.

ამ პერიოდის დამახასიათებელ ნიშნად უნდა ჩაითვალოს კრიზისის სწრაფად გაძლიერება, მმართველი წრეების სრული დაბნეულობა, ესერებისა და მენშევიკების იზოლაცია და მერყეევი ელემენტების მასობრივად გადმოსვლა ბოლშევიკების მხარეზე. აღსანიშნავია ერთი ორიგინალური თავისებურება რევოლუციის ტაქტიკისა ამ პერიოდში. იგი, ეს თავისებურება, იმაში მდგომარეობს, რომ რევოლუცია ცდილობს თავისი შეტევის ყოველი, ან თითქმის ყოველი ნაბიჯი თავდაცვის სახით გადადგას. უეჭველია, პეტროგრადიდან ჯარების გაყვანაზე უარის თქმა რევოლუციის შეტე-

ვის სერიოზული ნაბიჯი იყო, მიუხედავად ამისა ეს შეტევა ჩატარდა გარეშე მტრის შესაძლო შემოტევისაგან პეტროგრადის დაცვის ლოზუნგით. უეჭველია, სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის შექმნა დროებით მთავრობაზე შეტევის კიდევ უფრო სერიოზული ნაბიჯი იყო, მიუხედავად ამისა იგი ჩატარდა სამხედრო ოლქის შტაბის მოქმედების მიმართ საბჭოთა კონტროლის დაწესების ლოზუნგით. უეჭველია, გარნიზონის აშკარა გადასვლა სამხედრო-რევოლუციური კომიტეტის მხარეზე და საბჭოთა კომისრების ქსელის შექმნა აჯანყების დაწყებას მოასწავებდნენ, მიუხედავად ამისა რევოლუციამ ეს ნაბიჯები გადადგა კონტრრევოლუციის შესაძლო გამოსვლებისაგან პეტროგრადის საბჭოს დაცვის ლოზუნგით. რევოლუცია თითქოს ნიღბავდა თავის შეტევითს მოქმედებას თავდაცვის გარსით, რათა მით უფრო ადვილად ჩაეთრია თავის ორბიტაში გაუბედავი, მერყევი ელემენტები. ალბათ სწორედ ამით აიხსნება გარეგნულად თავდაცვითი ხასიათი ამ პერიოდის სიტყვების, სტატიების და ლოზუნგებისა, რომელთაც, მიუხედავად ამისა, ღრმა შეტევითი ხასიათი აქვთ თავიანთი შინაგანი არსით.

იყო თუ არა ამ პერიოდში უთანხმოებანი ცენტრალური კომიტეტის შიგნით? დიახ, იყო, და არამცირემნიშვნელოვანი. უთანხმოებებზე აჯანყების საკითხის გამო მე უკვე ვილაპარაკე. ეს უთანხმოებანი სავსებით ასახულია ცენტრალური კომიტეტის 10 და 16 ოქტომბრის ოქმებში. ამიტომ მე აღარ გავიმეორებ წინათ უკვე ნათქვამს. ახლა საჭიროა შევჩერდეთ სამ საკითხზე: წინაპარლამენტში მონაწილეობის, აჯანყებაში საბჭოების როლისა და აჯანყების ვადის საკითხებზე. ეს მით უფრო აუცილებელია, რომ ტროცკიმ, რომელიც თავგამოდებით ცდილობს — თვალსაჩინო ადგილზე წამოჭიმოს თავისი თავი, «უცაბე-

დად» დაამახინჯა ლენინის პოზიცია უკანასკნელ ორ საკითხში.

უეჭველია, უთანხმოებას წინაპარლამენტის საკითხში სერიოზული ხასიათი ჰქონდა. რა შეადგენდა წინაპარლამენტის, ასე ვთქვათ, მიზანს? ის, რომ დახმარებოდა ბურჟუაზიას — უკანა რიგში დაეყენებინა საბჭოები და საფუძველი ჩაეყარა ბურჟუაზიული პარლამენტარიზმისათვის. შეეძლო თუ არა წინაპარლამენტს შექმნილ რევოლუციურ ვითარებაში ასეთი ამოცანის შესრულება — ეს სხვა საკითხია. მოვლენებმა ცხადყვეს, რომ ეს მიზანი განუხორციელებელი იყო, ხოლო თვით წინაპარლამენტი კორნილოვშჩინის უდღეურ ნაშიერს წარმოადგენდა. მაგრამ უეჭველია, რომ სწორედ ასეთ მიზანს ისახავდნენ მენშევიკები და ესერები, როდესაც წინაპარლამენტს ქმნიდნენ. რის მომასწავებელი იქნებოდა ასეთ პირობებში ბოლშევიკების მონაწილეობა წინაპარლამენტში? მხოლოდ იმისა, რომ შეცდომაში შეიყვანდნენ პროლეტარულ მასებს წინაპარლამენტის ნამდვილი რაობის საკითხში. უმთავრესად სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ ლენინი თავის წერილებში ასე სასტიკად ამათრახებს წინაპარლამენტში მონაწილეობის მომხრეებს. წინაპარლამენტში მონაწილეობა, უეჭველია, სერიოზული შეცდომა იყო.

მაგრამ შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, როგორც ამას ტროცკი ფიქრობს, რომ მონაწილეობის მომხრენი წინაპარლამენტში შევიდნენ ორგანული მუშაობის მიზნით, იმ მიზნით, რომ «სოციალ-დემოკრატიის კალაპოტში» «მოეცათ მუშათა მოძრაობა». ეს სრულიადაც არ არის სწორი. ეს ტყუილია. ეს რომ მართალი ყოფილიყო, პარტია ვერ შესძლებდა «ერთბაშად» მოესპო ეს შეცდომა წინაპარლამენტიდან დემონსტრაციული წასვლით. ჩვენი პარტიის სიცოცხლისუნარიანობა და რევოლუციური ძლი-

ერება, სხვათა შორის, სწორედ იმაში გამოიხატა, რომ მან მყისვე გამოასწორა ეს შეცდომა.

ამის შემდეგ კი ნება მომეცით შევასწორო პატარა შეცდომა, რომელიც გაპარულა ტროცკის თხზულებათა «რედაქტორის» ლენცნერის ცნობაში ბოლშევიკური ფრაქციის იმ სხდომის შესახებ, რომელმაც წინაპარლამენტის საკითხი გადაწყვიტა. ლენცნერი გვამცნობს, რომ ამ სხდომაზე ორი მომხსენებელი იყო — კამენევი და ტროცკი. ეს სწორი არ არის. მომხსენებელი ნამდვილად ოთხი იყო: ორი — წინაპარლამენტის ბოიკოტის მომხრე (ტროცკი და სტალინი) და ორი — მონაწილეობის მომხრე (კამენევი და ნოგინი).

კიდევ უფრო ცუდად აქვს საქმე ტროცკის, როდესაც ის ეხება ლენინის პოზიციას აჯანყების ფორმის საკითხში. ტროცკის მიხედვით ისე გამოდის, თითქოს, ლენინის აზრით, პარტიას ოქტომბერში ძალაუფლება უნდა აეღო «საბჭოსაგან დამოუკიდებლად და მის ზურგს უკან». აკრიტიკებს რა შემდეგ ლენინისათვის მიწერილ ამ სისულელეს, ტროცკი «ხტის და თამაშობს», ბოლოს კი ასეთი შეწყნარებითი ფრაზით ამთავრებს: «ეს შეცდომა იქნებოდაო». ტროცკი აქ ტყუილს ამბობს ლენინის შესახებ, ამახინჯებს ლენინის შეხედულებას საბჭოების როლზე აჯანყებაში. შეიძლებოდა მოგვეყვანა მთელი გროვა დოკუმენტები, რომლებიც მოწმობენ, რომ ლენინი წინადადებას იძლეოდა — აგვეღო ძალაუფლება საბჭოების **საშუალებით** — პეტროგრადის ან მოსკოვის საბჭოს საშუალებით, და არა საბჭოების **ზურგს უკან**. რისთვის დასჭირდა ტროცკის ეს უცნაურზე უცნაური ლეგენდა ლენინის შესახებ?

უკეთესად არა აქვს საქმე ტროცკის, როდესაც ის «არჩევს» ცენტრალური კომიტეტისა და ლენინის პოზიციას აჯანყების ვადის საკითხში. გვამცნობს რა ცენტრა-

ლური კომიტეტის 10 ოქტომბრის ცნობილი სხდომის ამბავს, ტროცკი ამტკიცებს, რომ ამ სხდომაზე «გამოტანილ იქნა იმ აზრის შემცველი რეზოლუცია, რომ აჯანყება უნდა მომხდარიყო არა უგვიანეს 15 ოქტომბრისა». გამოდის, რომ ცენტრალურ კომიტეტს აჯანყების ვადად 15 ოქტომბერი დაუნიშნავს, შემდეგ კი თვითონვე დაურღვევია ეს დადგენილება და აჯანყების ვადა 25 ოქტომბრისათვის გადაუტანია. სწორია თუ არა ეს? არა, არ არის სწორი. ცენტრალურმა კომიტეტმა ამ პერიოდში გამოიტანა სულ ორი რეზოლუცია აჯანყების შესახებ — 10 ოქტომბერს და 16 ოქტომბერს. წავიკითხოთ ეს რეზოლუციები.

ცენტრალური კომიტეტის 10 ოქტომბრის რეზოლუცია:

«ცენტრალური კომიტეტი აღიარებს, რომ როგორც რუსეთის რევოლუციის საერთაშორისო მდგომარეობა (აჯანყება გერმანიის ფლოტში, როგორც მთელ ევროპაში მსოფლიო სოციალისტური რევოლუციის ზრდის უკიდურესი გამოვლინება, შემდეგ საფრთხე იმპერიალისტების ზავისა* რუსეთის რევოლუციის ჩახრჩობის მიზნით), ისე სამხედრო მდგომარეობაც (რუსეთის ბურჟუაზიისა და კერენსკის და კომპ. უეჭველი გადაწყვეტილება — გერმანელებს ჩააბარონ პიტერი), ასევე პროლეტარული პარტიის მიერ საბჭოებში უმრავლესობის მოპოვება, — ყოველივე ეს, გლეხთა აჯანყებასთან და ჩვენი პარტიისაკენ ხალხის ნდობის შემობრუნებასთან (არჩევნები მოსკოვში) დაკავშირებით, ბოლოს მეორე კორნილოვშჩინის აშკარა მომზადება (პიტერიდან კაზაკების გაყვანა, პიტერთან კაზაკების დაგროვება, მინსკის გარემოცვა კაზაკებით და სხვ.), — ყოველივე ეს დღის წესრიგში აყენებს შეიარაღებულ აჯანყებას.

აღიარებს რა ამრიგად, რომ შეიარაღებული აჯანყება აუცილებელია და სავსებით მომწიფებულია, ცენტრალური კომიტეტი წინადადებას აძლევს პარტიის ყველა ორგანიზაციას — იხელმძღვანელონ ამით და ამ თვალსაზრისით განიხილონ და გადაჭრან ყველა პრაქტიკული

* აშკარაა, უნდა იყოს: «სეპარატული ზავისა». ი. სტ.

საკითხი (ჩრდილოეთის ოლქის საბჭოების ყრილობისა, პეტერიდან ჯარების გაყვანისა, მოსკოველების და მინსკელების გამოსვლისა და სხვ.)» [77].

რეზოლუცია ცენტრალური კომიტეტის 16 ოქტომბრის თათბირისა პასუხისმგებელ მუშაკებთან ერთად:

«კრება სავსებით მიესალმება და მთლიანად უჭერს მხარს ცენტრალური კომიტეტის რეზოლუციას, მოუწოდებს ყველა ორგანიზაციას და ყველა მუშასა და ჯარისკაცს — ყოველმხრივ და უაღრესად გაძლიერებულად ამზადონ შეიარაღებული აჯანყება, მხარი დაუჭირონ ცენტრალური კომიტეტის მიერ ამ მიზნით შექმნილ ცენტრს და გამოთქვამს სრულ რწმენას, რომ ცენტრალური კომიტეტი და საბჭო თავის დროზე მიუთითებენ შეტევის ხელსაყრელ მომენტსა და მიზანშეწონილ საშუალებებზე» [78].

თქვენ ხედავთ, რომ ტროცკის უღალატა მეხსიერებამ აჯანყების ვადისა და ცენტრალური კომიტეტის მიერ აჯანყების შესახებ მიღებული რეზოლუციის მიმართ.

სრულებით არ არის მართალი ტროცკი, როდესაც ამტკიცებს, რომ ლენინი სათანადოდ ვერ აფასებდა საბჭოთა ლეგალობას, რომ ლენინს არ ესმოდა საბჭოების სრულიად რუსეთის ყრილობის მიერ 25 ოქტომბერს ძალაუფლების აღების სერიოზული მნიშვნელობა, რომ ლენინი თითქოს სწორედ ამიტომ მოითხოვდა ძალაუფლების აღებას 25 ოქტომბრამდე. ეს არ არის სწორი. ლენინი ძალაუფლების 25 ოქტომბრამდე აღების წინადადებას ორი მიზეზით იძლეოდა. ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ კონტრრევოლუციონერებს ყოველ მომენტში შეეძლოთ ჩაებარებინათ პეტროგრადი, რაც სისხლისაგან დაცლიდა აღმავალ აჯანყებას და რის გამოც ძვირფასი იყო ყოველი დღე. მეორეც, იმიტომ, რომ შეცდომა პეტროგრადის საბჭოსი, რომელმაც **აშკარად** დანიშნა და გამოაქვეყნა აჯანყების დღე (25 ოქტომბერი), არ შეიძლებოდა სხვანაირად გამოსწორებულიყო, თუ არ ფაქტიური აჯანყებით აჯანყების ამ ლეგალურ

ვადამდე. საქმე ისაა, რომ ლენინი აჯანყებას უყურებდა, როგორც ხელოვნებას, და მას არ შეეძლო არ სცოდნოდა, რომ მტერი, რომლისთვისაც ცნობილი იყო (პეტროგრადის საბჭოს გაუფრთხილებლობის გამო) აჯანყების დღე, აუცილებლად შეეცდებოდა მომზადებულიყო ამ დღისათვის, რის გამოც საჭირო იყო დაგვესწრო მტრისათვის, ე. ი. დაგვეწყო აჯანყება აუცილებლად ლეგალურ **ვადამდე.** უმთავრესად სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ ლენინი თავის წერილებში ასე სასტიკად ამათრახებდა ამ თარიღის — 25 ოქტომბრის ფეტიშისტებს. მოვლენებმა ცხადყვეს, რომ ლენინი სავსებით მართალი იყო. ცნობილია, რომ აჯანყება დაიწყო საბჭოების სრულიად რუსეთის ყრილობამდე. ცნობილია, რომ ძალაუფლება ფაქტიურად აღებულ იქნა საბჭოების სრულიად რუსეთის ყრილობის გახსნამდე, და ძალაუფლება აიღო არა საბჭოების ყრილობამ, არამედ პეტროგრადის საბჭომ, სამხედრო-რევოლუციურმა კომიტეტმა. საბჭოების ყრილობამ მხოლოდ **მიიღო** ძალაუფლება პეტროგრადის საბჭოსაგან. აი რატომაა, რომ ტროცკის ვრცელი მსჯელობანი საბჭოთა ლეგალობის მნიშვნელობაზე სრულიად ზედმეტია.

ცოცხალი და მძლავრი პარტია, სათავეში რომ უდგას რევოლუციურ მასებს, რომლებიც უტევენ და ამხობენ ბურჟუაზიულ ხელისუფლებას, — ასეთია ჩვენი პარტიის მდგომარეობა ამ პერიოდში.

ასეთია ვითარება ლეგენდებისა ოქტომბრის მომზადების შესახებ.

III

ტროცკიზმი თუ ლენინიზმი?

ზემოთ ჩვენ ვილაპარაკეთ იმ ლეგენდებზე პარტიის წინააღმდეგ და ლენინის შესახებ, რასაც ტროცკი და მისი თანამოაზრენი ავრცელებენ ოქტომბერთან და მის მომზა-

დებასთან დაკავშირებით. ჩვენ ვამხელდით და ვაბათილებდით ამ ლეგენდებს. მაგრამ საკითხავია: რისთვის დასჭირდა ტროცკის ყველა ეს ლეგენდა ოქტომბერსა და ოქტომბრის მომზადებაზე, ლენინსა და ლენინის პარტიაზე? რისთვის იყო საჭირო ტროცკის ახალი ლიტერატურული გამოსვლები პარტიის წინააღმდეგ? რაშია აზრი, ამოცანა, მიზანი ამ გამოსვლებისა ახლა, როდესაც პარტიას არ სურს დისკუსია, როდესაც პარტიას თავსაყრელად აქვს გადაუდებელი ამოცანები, როდესაც პარტია საჭიროებს დარაზმულად მუშაობას მეურნეობის აღსადგენად, და არა ახალ ბრძოლას ძველი საკითხების გამო? რისთვის დასჭირდა ტროცკის — უკან ეწეოდეს პარტიას, ახალი დისკუსიებისაკენ?

ტროცკი ირწმუნება — ყოველივე ეს საჭიროა ოქტომბრის «შესწავლისთვისო». მაგრამ ნუთუ არ შეიძლება ოქტომბრის შესწავლა უიმისოდ, რომ ერთხელ კიდევ ტლინკი არ ესროლოს პარტიას და მის ბელადს ლენინს? რას წარმოადგენს ოქტომბრის ის «ისტორია», რომელიც იწყება და თავდება ოქტომბრის აჯანყების მთავარი მოღვაწის გაწბილებით, ამ აჯანყების მომწყობი და ჩამტარებელი პარტიის გაწბილებით? არა, აქ საქმე ოქტომბრის შესწავლა როდია. ოქტომბერს **ასე** არ სწავლობენ. ოქტომბრის ისტორიას **ასე** არ წერენ. ცხადია, აქ სხვა «განზრახვაა». ხოლო ეს «განზრახვა», ყველა მონაცემის მიხედვით, იმაში მდგომარეობს, რომ ტროცკი თავისი ლიტერატურული გამოსვლებით ერთხელ კიდევ (ერთხელ კიდევ!) ცდილობს მოამზადოს პირობები ლენინიზმის შესაცვლელად ტროცკიზმით. ტროცკის «აუცილებლად» სჭირდება გაწბილება პარტიისა, მისი კადრებისა, რომლებმაც ჩაატარეს აჯანყება, იმისათვის, რომ პარტიის გაწბილებიდან გადავიდეს ლენინიზმის გაწბილებაზე. ხოლო ლენინიზმის გაწბილება საჭიროა

იმისათვის, რომ როგორმე გაათრიოს ტროცკიზმი, როგორც «ერთადერთი», «პროლეტარული» (ხუმრობა არ გეგონოთ!) იდეოლოგია. ყოველივე ეს, რა თქმა უნდა (დიახ, რა თქმა უნდა!), ლენინიზმის დროშით უნდა მოხდეს, რათა გათრევის პროცედურა «მაქსიმალურად უმტკივნეულოდ» ჩატარდეს.

ესაა ტროცკის უკანასკნელ ლიტერატურულ გამოსვლათა დედაარსი.

ამიტომ ტროცკის ეს ლიტერატურული გამოსვლები პირდაპირ აყენებენ საკითხს ტროცკიზმის შესახებ.

ამრიგად, რა არის ტროცკიზმი?

ტროცკიზმი შეიცავს სამ თავისებურებას, რაც მას შეურიგებელ წინააღმდეგობაში აყენებს ლენინიზმთან.

როგორია ეს თავისებურებანი?

პირველი. ტროცკიზმი არის «პერმანენტული» (განუწყვეტელი) რევოლუციის თეორია. ხოლო რა არის პერმანენტული რევოლუცია მისი ტროცკისტული გაგებით? ეს არის რევოლუცია ხელმოკლე გლეხობის, როგორც რევოლუციური ძალის, გაუთვალისწინებლად. ტროცკის «პერმანენტული» რევოლუცია არის, როგორც ლენინი ამბობს, გლეხურ მოძრაობაზე «გადახტომა», «ძალაუფლების დაპყრობის თამაში». რაშია მისი საფრთხე? იმაში, რომ ასეთი რევოლუცია, მის განხორციელებას რომ ცდილიყვნენ, აუცილებელი კრახით დამთავრდებოდა, ვინაიდან იგი რუსეთის პროლეტარიატს ჩამოაშორებდა მის მოკავშირეს, ე. ი. ხელმოკლე გლეხობას. სწორედ ამით აიხსნება ის ბრძოლა, რომელსაც ლენინიზმი ეწევა ტროცკიზმის წინააღმდეგ ჯერ კიდევ 1905 წლიდან.

როგორ აფასებს ტროცკი ლენინიზმს ამ ბრძოლის თვალსაზრისით? ლენინიზმს იგი იხილავს, როგორც «ანტირევოლუციურ თვისებათა» შემცველ თეორიას. რაზეა

დამყარებული ასეთი გულმწყრალი შეფასება ლენინიზმისა? იმაზე, რომ ლენინიზმი იცავდა და მან დაიცვა თავის დროზე პროლეტარიატისა და **გლეხობის** დიქტატურის იდეა.

მაგრამ ტროცკი არ კმაყოფილდება ამ გულმწყრალი შეფასებით. ის უფრო შორს მიდის და ამტკიცებს, რომ: «ამჟამად ლენინიზმის მთელი შენობა აგებულია სიცრუესა და ფალსიფიკაციაზე და შეიცავს საკუთარი ზრწნის შხამიან საწყისს» (იხ. ტროცკის წერილი ჩხეიძისადმი, 1913 წ.). როგორც ხედავთ, ჩვენს წინაშე ორი მოპირისპირე ხაზია.

მეორე. ტროცკიზმი არის უნდობლობა ბოლშევიკური პარტიულობისადმი, მისი მონოლითურობისადმი, მისი მტრული დამოკიდებულებისადმი ოპორტუნისტული ელემენტების მიმართ. ტროცკიზმი ორგანიზაციულ დარგში არის თეორია ერთიანი პარტიის წიაღში რევოლუციონერებისა და ოპორტუნისტების, მათი დაჯგუფებებისა და პატარა დაჯგუფებების თანაცხოვრებისა. თქვენ, ალბათ, იცით ისტორია ტროცკის აგვისტოს ბლოკისა, სადაც მშვიდად თანამშრომლობდნენ ერთმანეთთან მარტოველები და ოტზოვისტები, ლიკვიდატორები და ტროცკისტები და «ნამდვილ» პარტიად მოჰქონდათ თავი. ცნობილია, რომ ეს, ნაჭრებისაგან შეკოწიწებული, «პარტია» მიზნად ისახავდა ბოლშევიკური პარტიის დანგრევას. რაში მდგომარეობდა მაშინ «ჩვენი უთანხმოებანი»? იმაში, რომ ლენინიზმს პროლეტარული პარტიის განვითარების საწინდრად მიაჩნდა აგვისტოს ბლოკის დანგრევა, მაშინ როდესაც ტროცკიზმი ამ ბლოკში ხედავდა ბაზას «ნამდვილი» პარტიის შესაქმნელად.

როგორც ხედავთ, კვლავ ორი მოპირისპირე ხაზია.

მესამე. ტროცკიზმი არის უნდობლობა ბოლშევიზმის ლიდერებისადმი, მათი დისკრედიტირების, მათი გაწბილე-

ბის ცდა. მე არ ვიცი პარტიაში არც ერთი მომდინარეობა, რომელსაც შეეძლოს გაუტოლდეს ტროცკიზმს ლენინიზმის ლიდერების ან პარტიის ცენტრალური დაწესებულებების დისკრედიტირების საქმეში. რად ღირს, მაგალითად, ტროცკის «თავაზიანი» აზრი ლენინზე, რომელსაც ის ახასიათებს, როგორც «პროფესიონალ ექსპლოატატორს ყოველგვარი ჩამორჩენილობისა რუსეთის მუშათა მოძრაობაში» (იხ. იქვე). ამასთან ეს ხომ ყველაზე «თავაზიანი» აზრი როდია ტროცკის მიერ გამოთქმულ ყველა სხვა «თავაზიან» აზრთა შორის.

როგორ შეიძლებოდა მომხდარიყო, რომ ტროცკი, რომელსაც ზურგს უკან ასეთი არასასიამოვნო ტვირთი აქვს, მაინც ბოლშევიკების რიგებში აღმოჩნდა ოქტომბრის მოძრაობის დროს? ეს იმიტომ მოხდა, რომ ტროცკიმ მაშინ ხელი აიღო (ფაქტიურად აიღო ხელი) თავის ტვირთზე, კარადაში შეინახა იგი. ეს «ოპერაცია» რომ არა, სერიოზული თანამშრომლობა ტროცკისთან შეუძლებელი იქნებოდა. აგვისტოს ბლოკის თეორია, ე. ი. მენშევიკებთან ერთიანობის თეორია, უკვე დამარცხებული და შორს უკუგდებული იყო რევოლუციის მიერ, ვინაიდან რა ერთიანობაზე შეიძლებოდა ლაპარაკი ბოლშევიკებსა და მენშევიკებს შორის შეიარაღებული ბრძოლის დროს? ტროცკის ისღა დარჩენოდა, რომ აღეარებინა ამ თეორიის უვარგისობის ფაქტი.

ასეთივე არასასიამოვნო ამბავი «დაემართა» პერმანენტული რევოლუციის თეორიას, ვინაიდან არც ერთ ბოლშევიკს არ უფიქრნია ძალაუფლების დაუყოვნებლივ დაპყრობაზე თებერვლის რევოლუციის მეორე დღეს, ამასთან ტროცკის არ შეეძლო არ სცოდნოდა, რომ ბოლშევიკები მას არ მისცემდნენ, ლენინის სიტყვებით რომ ვთქვათ, «ძალაუფლების დაპყრობის თამაშის» ნებას. ტროცკის

ისღა დარჩენოდა, რომ ეცნო ბოლშევიკების პოლიტიკა საბჭოებში გავლენისათვის ბრძოლის, გლეხობის მომხრობისათვის ბრძოლის შესახებ. რაც შეეხება ტროცკიზმის მესამე თავისებურებას (უნდობლობა ბოლშევიკ ლიდერებისადმი), ეს თავისებურება, ბუნებრივად, უკანა რიგში უნდა დამდგარიყო პირველი ორი თავისებურების აშკარად ჩაფუშვის გამო.

შეეძლო თუ არა ტროცკის საქმის ასეთი მდგომარეობის დროს კარადაში არ დაეშალა თავისი ტვირთი და არ გაჰყოლოდა ბოლშევიკებს, — ტროცკის, რომელსაც არ ჰყავდა რამდენადმე მაინც სერიოზული ჯგუფი და რომელიც ბოლშევიკებთან მოვიდა, როგორც არმიას მოკლებული პოლიტიკური მარტოხელა? რა თქმა უნდა, არ შეეძლო!

რა გაკვეთილი გამომდინარეობს აქედან? ერთი გაკვეთილი: ლენინელების ხანგრძლივი თანამშრომლობა ტროცკისთან შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ უკანასკნელი სავსებით უარყოფს ძველ ტვირთს, თუ იგი სავსებით შეუერთდება ლენინიზმს. ტროცკი წერს ოქტომბრის გაკვეთილებზე, მაგრამ მას ავიწყდება, რომ გარდა ყველა სხვა გაკვეთილისა არსებობს კიდევ ოქტომბრის ერთი გაკვეთილი, რომელიც ეს-არის მოვიხსენიე და რომელსაც პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვს ტროცკიზმისათვის. ზედმეტი არ იქნებოდა, რომ ტროცკიზმს ოქტომბრის ეს გაკვეთილიც გაეთვალისწინებინა.

მაგრამ ამ გაკვეთილმა, როგორც ჩანს, უქმად ჩაიარა ტროცკიზმისათვის. საქმე ის არის, რომ ტროცკიზმის ძველი ტვირთი, რომელიც კარადაში შეინახეს ოქტომბრის მოძრაობის დღეებში, ახლა კვლავ გამოაქვთ მზის სინათლეზე მისი გასაღების იმედით, — ბაზარი კი ჩვენში, საბედნიეროდ, ფართოვდება. უეჭველია, ტროცკის

ახალ ლიტერატურულ გამოსვლებში ჩვენს წინაშეა ცდა ტროცკიზმისაკენ დაბრუნებისა, ლენინიზმის «დაძლევისა», ტროცკიზმის ყველა თავისებურებათა გაპარებისა, დანერგვისა. ახალი ტროცკიზმი ძველი ტროცკიზმის უბრალო განმეორებას კი არ წარმოადგენს, — ის საკმაოდ გაქუცული და შებერტყილია, ის შეუდარებლად უფრო რბილია სულისკვეთებით და უფრო ზომიერია ფორმით, ვიდრე ძველი ტროცკიზმი, მაგრამ არსებითად ის, უეჭველია, ძველი ტროცკიზმის ყველა თავისებურებას ინარჩუნებს. ახალი ტროცკიზმი ვერ ბედავს ისე გამოვიდეს ლენინიზმის წინააღმდეგ, როგორც მებრძოლი ძალა, ის ამჯობინებს იმოქმედოს ლენინიზმის საერთო დროშით, იმუშაოს ლენინიზმის განმარტების, გაუმჯობესების ლოზუნგით. ეს იმიტომ, რომ იგი სუსტია. არ შეიძლება შემთხვევითად ჩაითვალოს ის ფაქტი, რომ ახალი ტროცკიზმის გამოსვლა ლენინის წასვლის მომენტს დაემთხვა. ლენინის დროს ის ვერ გაბედავდა ასეთი სახიფათო ნაბიჯის გადადგმას.

რა შეადგენს ახალი ტროცკიზმის დამახასიათებელ ნიშნებს?

1) **«პერმანენტულზე» რევოლუციის საკითხში.** ახალ ტროცკიზმს საჭიროდ არ მიაჩნია აშკარად დაიცვას «პერმანენტული» რევოლუციის თეორია. ის «უბრალოდ» ადგენს, რომ ოქტომბრის რევოლუციამ მთლიანად დაადასტურა «პერმანენტული» რევოლუციის იდეა. აქედან მას შემდეგი დასკვნა გამოჰყავს: მნიშვნელოვანი და მისაღებია ლენინიზმში ის, რასაც ადგილი ჰქონდა ომის შემდეგ, ოქტომბრის რევოლუციის პერიოდში, და, პირიქით, არასწორი და მიუღებელია ლენინიზმში ის, რასაც ადგილი ჰქონდა ომამდე, ოქტომბრის რევოლუციამდე. აქედან გამომდინარეობს ტროცკისტების თეორია ლენინიზმის ორ ნაწილად გაკვეთისა: ომამდელი დროის ლენინიზმად, «ძველ»,

«უვარგის» ლენინიზმად, მისი პროლეტარიატისა და გლეხობის დიქტატურის იდეით, და ახალ, ომისშემდგომი დროის, ოქტომბრის ლენინიზმად, რომლის შეგუებას ტროცკიზმის მოთხოვნებთან ისინი იმედოვნებენ. ლენინიზმის გაკვეთის ეს თეორია ტროცკიზმს ესაჭიროება, როგორც პირველი, ცოტად თუ ბევრად «მისაღები» ნაბიჯი, აუცილებელი იმისათვის, რომ გაუადვილოს მას შემდგომი ნაბიჯები ლენინიზმთან საბრძოლველად.

მაგრამ ლენინიზმი არ არის ეკლექტიკური თეორია, რომელიც შეკოწიწებულია სხვადასხვაგვარი ელემენტებისაგან და თავისი თავის გაკვეთის შესაძლებლობას იძლევა. ლენინიზმი არის მთლიანი თეორია, 1903 წელს წარმოშობილი, რომელმაც სამი რევოლუციის გამოცდა გაიარა და ახლა მიემართება წინ, როგორც მსოფლიო პროლეტარიატის საბრძოლო დროშა.

«ბოლშევიზმი, — ამბობს ლენინი, — როგორც პოლიტიკური აზრის მიმდინარეობა და როგორც პოლიტიკური პარტია, 1903 წლიდან არსებობს. მხოლოდ ბოლშევიზმის ისტორიას მისი არსებობის **მთელი** პერიოდის განმავლობაში შეუძლია დამაკმაყოფილებლად ახსნას, რატომ შეეძლო მას გამოემუშავებინა და უმჭიმეს პირობებში შეენარჩუნებინა პროლეტარიატის გამარჯვებისათვის აუცილებელი რკინისებური დისციპლინა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 174).

ბოლშევიზმი და ლენინიზმი ერთარსნი არიან. ეს ორი სახელწოდებაა ერთი და იმავე საგნისა. ამიტომ ლენინიზმის ორ ნაწილად გაკვეთის თეორია არის ლენინიზმის დანგრევის თეორია, ტროცკიზმით ლენინიზმის შეცვლის თეორია.

ლაპარაკიც ზედმეტია, რომ პარტია ვერ შეურიგდება ამ უცნაურ თეორიას.

2) **პარტიულობის საკითხში.** ძველი ტროცკიზმი ძირს უთხრიდა ბოლშევიკურ პარტიულობას მენშევიკებთან **ერ-**

თიანობის თეორიის (და პრაქტიკის) შემწეობით. მაგრამ ამ თეორიას იმდენად გაუტყდა სახელი, რომ ახლა მისი გახსენებაც კი არ სურთ. პარტიულობისათვის ძირის გამოსათხრელად თანამედროვე ტროცკიზმმა გამოიგონა ახალი, ნაკლებ სკანდალური და თითქმის «დემოკრატიული» თეორია ძველი კადრების დაპირისპირებისა პარტიული ახალგაზრდობისადმი. ტროცკიზმისათვის არ არსებობს ჩვენი პარტიის ერთიანი და მთლიანი ისტორია. ტროცკიზმი ჩვენი პარტიის ისტორიას ყოფს ორ არათანასწორფასოვან ნაწილად — ოქტომბრამდელ და ოქტომბრისშემდგომი დროის ნაწილად. ჩვენი პარტიის ისტორიის ოქტომბრამდელი ნაწილი, ნამდვილად რომ ითქვას, ისტორია კი არ არის, არამედ «წინაისტორიაა», ჩვენი პარტიის არამნიშვნელოვანი ან, ყოველ შემთხვევაში, არც თუ დიდმნიშვნელოვანი მოსამზადებელი პერიოდია. ხოლო ჩვენი პარტიის ისტორიის ოქტომბრისშემდგომი ნაწილი ნამდვილი, ჭეშმარიტი ისტორიაა. იქ — ჩვენი პარტიის «ძველი», «წინაისტორიული», არამნიშვნელოვანი კადრებია. აქ — ახალი, ნამდვილი, «ისტორიული» პარტიაა. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ პარტიის ისტორიის ეს ორიგინალური სქემა წარმოადგენს ჩვენი პარტიის **ძველი** და ახალი კადრების ერთიანობისათვის ძირის გამოთხრის სქემას, ბოლშევიკური პარტიულობის დანგრევის სქემას.

ლაპარაკიც ზედმეტია, რომ პარტია ვერ შეურიგდება ამ უცნაურ სქემას.

3) **ბოლშევიზმის ლიდერების საკითხში.** ძველი ტროცკიზმი ცდილობდა გაეწბილებინა ლენინი ცოტად თუ ბევრად აშკარად, ისე, რომ არ ეშინოდა შედეგებისა. ახალი ტროცკიზმი უფრო ფრთხილად იქცევა. ის ცდილობს **ძველი** ტროცკიზმის საქმე გააკეთოს ლენინის ჭება-დიდების

ნიღაბით, ლენინის განდიდების ნიღაბით. ვფიქრობ, ღირს რამდენიმე მაგალითის მოყვანა.

პარტია ლენინს იცნობს, როგორც ულმობელ რევოლუციონერს. მაგრამ მან იცის აგრეთვე, რომ ლენინი ფრთხილი იყო, არ უყვარდა ისინი, ვინც აჭარბებდნენ, და არა იშვიათად მტკიცე ხელით ლაგმავდა ტერორით გატაცებულთ, მათ შორის თვით ტროცკისაც. ტროცკი ამ თემას ეხება თავის წიგნში «ლენინის შესახებ». მაგრამ მისი დახასიათებით გამოდის, რომ ლენინი მხოლოდ იმით იყო გართული, რომ «ყოველ შესაფერის შემთხვევაში ნერგავდა ტერორის აუცილებლობის აზრს». ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს ლენინი ყველაზე მძვინვარე იყო ყველა მძვინვარე ბოლშევიკთა შორის.

რისთვის დასჭირდა ტროცკის ეს უმაქნისი და ყოვლად გაუმართლებელი გაზვიადება?

პარტია ლენინს იცნობს, როგორც სამაგალითო პარტიელს, რომელსაც არ უყვარდა საკითხების გადაწყვეტა ერთპიროვნულად, ხელმძღვანელი კოლეგიის დაუკითხავად, ნაუცბათევად, გულდასმით აუწონ-დაუწონავად და შეუმოწმებლად. ტროცკი საქმის ამ მხარესაც ეხება თავის წიგნში. მაგრამ მას გამოუდის არა ლენინი, არამედ ვიღაც ჩინელი მანდარინი, რომელიც უმნიშვნელოვანეს საკითხებს წყვეტს მყუდრო კაბინეტში, ზეშთაგონებით.

თქვენ გსურთ იცოდეთ, როგორ გადაწყვიტა ჩვენმა პარტიამ დამფუძნებელი კრების გარეკვის საკითხი? მოუსმინეთ ტროცკის:

«რა თქმა უნდა, საჭიროა დამფუძნებელი კრების გარეკვა,—ამბობდა ლენინი,—ოღონდ როგორ იქნება მემარცხენე ესერების საქმე?

მაგრამ ჩვენ დიდად გვანუგეშა მოხუცმა ნატანსონმა. ის ჩვენთან შემოვიდა «რჩევისათვის» და პირველ სიტყვებისთანავე თქვა:

— როგორც ჩანს, მოგვიხდება ძალით გავრეკოთ დამფუძნელები კრება.

— ბრავო! — წამოიძახა ლენინმა, — რაც მართალია, მართალია! დათანხმდებიან კი თქვენები ამას?

— ჩვენს შორის ზოგიერთნი მერყეობენ, მაგრამ ვფიქრობ, რომ, ბოლოს და ბოლოს, დათანხმდებიან, — უპასუხა ნატანსონმა».

ასე იწერება ისტორია.

თქვენ გსურთ იცოდეთ, როგორ გადაწყვიტა პარტიამ უმაღლესი სამხედრო საბჭოს საკითხი? მოუსმინეთ ტროცკის:

«სერიოზულ და გამოცდილ სამხედრო პირთა გარეშე თავს ვერ დავალწევთ ამ ქაოსს, — ყოველთვის ვეუბნებოდი მე ვლადიმირ ილიას-ძეს შტაბში მისვლის შემდეგ.

— ეს, როგორც ჩანს, სწორია. მაგრამ, ვაი თუ გაგვცენ...

— კომისარი მივუჩინოთ თვითეულს.

— კიდევ უფრო უკეთესი იქნება ორი მივუჩინოთ, — წამოიძახა ლენინმა, — თანაც ხელმარჯვენი. შეუძლებელია, ხელმარჯვე კომუნისტები არ გვყავდეს.

ასე წარმოიშვა უმაღლესი სამხედრო საბჭოს კონსტრუქცია».

ასე წერს ისტორიას ტროცკი.

რისთვის დასჭირდა ტროცკის ეს არაბული ზღაპრები, რომლებიც სახელს უტეხენ ლენინს? ნუთუ პარტიის ბელადის ვ. ი. ლენინის განდიდებისათვის? რაღაც არა ჰგავს ამას.

პარტია ლენინს იცნობს, როგორც ჩვენი დროის უდიდეს მარქსისტს, ღრმა თეორეტიკოსს და უაღრესად გამოც-

დილ რევოლუციონერს, რომლისთვისაც უცხოა ბლანკიზმის ნასახიც კი. ტროცკი თავის წიგნში საქმის ამ მხარესაც ეხება. მაგრამ მისი დახასიათებით გამოდის არა ბუმბერაზი-ლენინი, არამედ რაღაც ჩიაკაცი-ბლანკისტი, რომელიც ოქტომბრის დღეებში პარტიას ურჩევს «საკუთარი ხელით აიღოს ძალაუფლება, საბჭოსაგან დამოუკიდებლად და მის ზურგს უკან». მაგრამ მე უკვე ვთქვი, რომ ეს დახასიათება ოდნავადაც არ შეეფერება სინამდვილეს.

რისთვის დასჭირდა ტროცკის ეს აღმაშფოთებელი... არასიზუსტე? ხომ არ არის აქ ცდა ლენინის «ცოტაოდნად» გაწბილებისა?

ასეთია ახალი ტროცკიზმის დამახასიათებელი ნიშნები.

რაში მდგომარეობს **ახალი ტროცკიზმის საფრთხე**? იმაში, რომ ტროცკიზმს მთელი თავისი შინაგანი არსით ყველა შანსი აქვს გახდეს ცენტრი და შესაკრები პუნქტი არაპროლეტარული ელემენტებისა, რომლებიც პროლეტარიატის დიქტატურის დასუსტებისა და დაშლისაკენ მიისწრაფიან.

შემდეგ რა? — იკითხავთ თქვენ. როგორია პარტიის მორიგი ამოცანები ტროცკის ახალ ლიტერატურულ გამოსვლებთან დაკავშირებით?

ტროცკიზმი ახლა გამოდის იმისათვის, რომ სახელი გაუტეხოს ბოლშევიზმს და შეარყიოს მისი საფუძვლები. პარტიის ამოცანა ის არის, რომ **დაასამაროს ტროცკიზმი, როგორც იდეური მიმდინარეობა.**

ლაპარაკობენ რეპრესიებზე ოპოზიციის წინააღმდეგ და გათიშვის შესაძლებლობაზე. ეს ტყუილია, ამხანაგებო. ჩვენი პარტია მაგარი და ძლიერია. ის არავითარ გათიშვას არ დაუშვებს. რაც შეეხება რეპრესიებს, მე გადაჭრით

წინააღმდეგი ვარ რეპრესიებისა. ახლა ჩვენ რეპრესიები კი არ გვესაჭიროება, არამედ გაშლილი იდეური ბრძოლა აღდგენის გზაზე დამდგარი ტროცკიზმის წინააღმდეგ.

ჩვენ არ გვინდოდა და არ ვესწრაფოდით ამ ლიტერატურულ დისკუსიას. ტროცკიზმი თავზე გვახვევს მას თავისი ანტილენინური გამოსვლებით. რას იზამ, ჩვენ მზადა ვართ, ამხანაგებო.

«პრავდა» № 269,
1924 წ. 26 ნოემბერი.